

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA

DĖL X SKUNDO NR. 5D-2026/2.1-1094 PRIEŠ LIETUVOS KALĖJIMŲ TARNYBOS ŠIAULIŲ KALĖJIMĄ IR LIETUVOS KALĖJIMŲ TARNYBĄ

2026-09-25 Nr. PA-125

Vilnius

SKUNDO ESMĖ

1. Seimo kontrolierė 2026 m. birželio 30 d. gavo X (toliau – Pareiškėjas) skundą dėl Lietuvos kalėjimų tarnybos Šiaulių kalėjimo (toliau – Šiaulių kalėjimas) ir Lietuvos kalėjimų tarnybos (toliau – LKT) pareigūnų veiksmų (neveikimo), susijusių su Pareiškėjo teisės pasivaikščioti gryname ore ir galimybės po profesinio mokymo Šiaulių technologijų mokymo centre siuvėjo-operatoriaus specialybės praktinių užsiėmimų išsimaudyti duše neužtikrinimu (toliau – Skundas).

2. Pareiškėjas Skunde nurodo:

2.1. Nuo 2026 m. vasario 23 d. mokosi Šiaulių technologijų mokymo centre pagal siuvėjo-operatoriaus specialybės programą. Profesinio mokymo užsiėmimai vyksta darbo dienomis nuo 9.00 iki 11.20 val. ir nuo 13.00 iki 16.00 val. Pradėjus mokytis profesinėje mokykloje, Šiaulių kalėjimas neužtikrina Pareiškėjo teisės į nepertraukiamą pusantros valandos trukmės pasivaikščiojimą gryname ore, nes suimtieji ir nuteistieji vedami pasivaikščioti į tam skirtus kiemečius tuo metu, kai Pareiškėjas mokosi. Šiaulių kalėjimas ir LKT, atsakydami į Pareiškėjo 2026 m. kovo 30 d. ir 2026 m. gegužės 21 d. skundus, nurodė, kad Šiaulių kalėjimo administracija nuteistųjų pasivaikščiojimus organizuoja Šiaulių kalėjimo viršininko patvirtintoje Suimtųjų ir nuteistųjų dienotvarkėje nustatytu laiku, t. y. nuo 8.00 iki 11.30 val. ir nuo 12.30 iki 16.30 val., ir pasivaikščiojimo gryname ore laikas nėra individualiai derinamas su nuteistojo pasirinktų veiklų grafiku.

2.2. Siuvėjo-operatoriaus specialybės mokymo procese daugiausia vyksta praktiniai užsiėmimai. Siuvimas yra fiziškai aktyvus darbas. Be to, dirbant naudojamas medžiagų lyginimo presas, pramoninis garinis lygintuvas ir kiti įrenginiai, todėl šių užsiėmimų metu suprakaituojama. Tačiau Šiaulių kalėjimas neužtikrina galimybės po šių užsiėmimų išsimaudyti duše.

3. Pareiškėjas Seimo kontrolierių prašo įvertinti Šiaulių kalėjimo ir LKT pareigūnų veiksmus (neveikimą), susijusius su teisės pasivaikščioti gryname ore neužtikrinimu ir galimybės po profesinio mokymo praktinių užsiėmimų išsimaudyti duše nesudarymu.

TYRIMO IŠVADOS

4. Tyrimo metu, 2026 m. liepos 15 d. Seimo kontrolierė kreipėsi į LKT, prašydama paaiškinti Skunde nurodytas aplinkybes.

5. Seimo kontrolierė gavo LKT 2026 m. rugpjūčio 7 d. raštą Nr. 1S-5664 (1 priedas).

6. Tyrimui aktualus teisinis reguliavimas, įtvirtintas Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijoje (toliau – Konvencija), 1966 m. gruodžio 19 d. Tarptautiniame pilietinių ir politinių teisių pakte, Europos Tarybos Ministrų komiteto 2006 m. sausio 11 d. rekomendacijose Nr. R(2006)2 „Dėl Europos kalėjimų taisyklių“ (toliau – Europos kalėjimų taisyklės), Lietuvos Respublikos Konstitucijoje, Bausmių vykdymo kodekse (toliau – BVK), Bausmių vykdymo sistemos įstatyme, Viešojo administravimo įstatyme, Lietuvos higienos normoje HN 134:2015 „Laisvės atėmimo vietų ir teritorinių policijos įstaigų areštinių sveikatos saugos reikalavimai“, Laisvės atėmimo vietų įstaigos vidaus tvarkos taisyklėse, patvirtintose teisingumo ministro 2022 m. gruodžio 30 d. įsakymu Nr. 1R-444 (toliau – Taisyklės), Lietuvos kalėjimų tarnybos nuostatuose, patvirtintuose teisingumo ministro 2025 m. gegužės 23 d. įsakymu Nr. 1R-172 (toliau – LKT nuostatai), ir Šiaulių kalėjimo viršininko 2023 m. sausio 17 d. sprendime Nr. VO-24-5 „Dėl suimtųjų (nuteistųjų) naudojimosi dušu“ (su pakeitimu, padarytu 2023 m. balandžio 19 d. sprendimu Nr. VO-24-22), pateikiamas 2 priede, o teismų praktika, suformuota Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo (toliau – LVAT) jurisprudencijoje, pateikiama 3 priede.

7. Atsižvelgiant į tyrimo metu analizuotą informaciją (1 priedas) ir taikomą teisinį reguliavimą (2 priedas), išvados pateikiamos išskiriant šias dalis:

7.1. dėl teisės pasivaikščioti gryname ore užtikrinimo;

7.2. dėl galimybės po praktinių užsiėmimų išsimaudyti duše.

Dėl teisės pasivaikščioti gryname ore užtikrinimo

8. Pareiškėjas nurodo, kad, pradėjus mokytis Šiaulių technologijų mokymo centre, jam neužtikrinama teisė į nepertraukiamą pusantros valandos trukmės pasivaikščiojimą gryname ore, nes suimtieji ir nuteistieji vedami pasivaikščioti į tam skirtus kiemelius tuo metu, kai Pareiškėjui vyksta profesinio mokymo užsiėmimai.

9. Skundo tyrimo metu LKT Seimo kontrolierė informavo, kad Šiaulių kalėjime nuteistųjų išvedimo pasivaikščioti į pasivaikščiojimų kiemelius laikas reglamentuotas Šiaulių kalėjimo viršininko patvirtintoje Suimtųjų ir nuteistųjų dienotvarkėje. Joje nustatyta, kad pasivaikščiojimai organizuojami nuo 8.00 val. iki 11.30 val. ir nuo 12.30 val. iki 16.30 val. Pareiškėjui yra sudaryta galimybė išeiti pasivaikščioti rytais. Taip Pareiškėjui sudaromos sąlygos įgyvendinti teisę į pasivaikščiojimą. LKT rašte pažymima, kad nei BVK, nei Taisyklėse nėra nustatyta pareiga administracijai individualiai derinti pasivaikščiojimo laiką su kiekvieno nuteistojo pasirinktų veiklų grafiku ar organizuoti papildomus pasivaikščiojimus dėl jo dalyvavimo užimtumo, profesinio mokymo ar kitose resocializacijos priemonėse, teisės aktuose taip pat nėra nurodoma, jog pasivaikščiojimas privalo būti nepertraukiamas (1 priedo 1 ir 4 punktai). Rašte rašoma: „Organizuojant suimtųjų (nuteistųjų) pasivaikščiojimus, Šiaulių kalėjimo administracija vadovaujasi galiojančiais teisės aktais, suimtieji (nuteistieji) į pasivaikščiojimų kiemelius vedami eilės tvarka, dienotvarkėje nustatytu laiku“ (1 priedo 2 punktas).

10. Europos kalėjimų taisyklėse ir BVK įtvirtinta laisvės atėmimo bausmę atliekančių nuteistųjų teisė kasdien pasivaikščioti gryname ore (2 priedo 1.3 ir 2.2 papunkčiai). BVK nustatyta, kad nuteistųjų pasivaikščiojimai vyksta dienos metu specialiai tam skirtose bausmės atlikimo vietos teritorijoje laikantis šiame kodekse ir Taisyklėse nustatytų atskiro laikymo arba izoliavimo reikalavimų. Uždaro tipo bausmės atlikimo vietoje laisvės atėmimo bausmę atliekantys paprastajai grupei priskirti nuteistieji turi teisę kasdien pasivaikščioti pusantros valandos, o neįgalieji, kuriems nustatytas 0–40 procentų darbingumo lygis arba

didelių ar vidutinių specialiųjų poreikių lygis, nėščios moterys ir ligoniai (pagal gydytojų išvadą) – tris valandas. Pasivaikščiojimo gali nebūti arba jo trukmė sutrumpinama tik esant nepalankioms oro sąlygoms, jeigu su tuo sutinka nuteistasis. Pasivaikščiojimas gali būti nutrauktas, jeigu nuteistasis pažeidžia Taisyklėse nustatytą pasivaikščiojimų tvarką arba pats prašo jį nutraukti (2 priedo 2.2 papunktis).

11. Skundo tyrimo metu nustatyta, kad pagal įstatymą Pareiškėjas turi teisę kasdien pasivaikščioti gryname ore pusantros valandos.

Pareiškėjas nuo 2026 m. vasario 23 d. mokosi Šiaulių technologijų mokymo centre siuvėjo-operatoriaus specialybės. Iš Seimo kontrolierei pateiktų Pareiškėjo profesinio mokymo užsiėmimų tvarkaraščių matyti, kad jie vyksta pirmadienį–ketvirtadienį nuo 9.00 iki 11.20 val. ir nuo 13.00 iki 16.00 val., o penktadieniais – dažniausiai tik nuo 9.00 iki 11.20 val., kartais – nuo 13.00 iki 16.00 val. arba nevyksta.

Šiaulių kalėjimo viršininko 2024 m. rugsėjo 20 d. sprendimu Nr. VO-24-17 patvirtintoje Suimtųjų ir nuteistųjų dienotvarkėje nustatyta, kad dalyvavimui socialinės reabilitacijos ir užimtumo priemonėse, specialiųjų teisių įgyvendinimui, buities, higienos ir sveikatos priežiūros paslaugų užtikrinimui, naudojimuisi asmeniniu kompiuteriu bei kitoms laisvalaikio veikloms skirtas laikas yra nuo 8.00 iki 11.30 val. ir nuo 12.30 iki 17.00 val. (laikas nuo 11.30 iki 12.30 val. skirtas pietums).

Kaip minėta, LKT pateiktame Seimo kontrolierei rašte nurodyta, kad Šiaulių kalėjime nuteistųjų pasivaikščiojimai organizuojami nuo 8.00 val. iki 11.30 val. ir nuo 12.30 val. iki 16.30 val. Pareiškėjui yra sudaryta galimybė išeiti pasivaikščioti rytais. LKT rašte teigiama, kad taip Pareiškėjui sudaromos sąlygos įgyvendinti teisę į pasivaikščiojimą (1 priedo 4 punktas).

Tačiau iš pateiktų duomenų matyti, kad Pareiškėjas pirmadienį–ketvirtadienį ir daugumą penktadienių pasinaudoti šia teise gali tik nuo 8.00 val. iki profesinio mokymo užsiėmimų pradžios, t. y. ne visą valandą, nors pagal įstatymą turi teisę kasdien pasivaikščioti pusantros valandos. Ar Pareiškėjui siūloma dar apie 45 minutes (likusį iki įstatyme nustatytos pusantros valandos pasivaikščiojimo trukmės gryname ore laiką) pasivaikščioti po užsiėmimų, LKT nenurodė (pažymėtina, kad teisės aktuose nėra nustatyto reikalavimo, kad pasivaikščiojimas turi būti nepertraukiamas).

LKT taip pat nepateikė Seimo kontrolierei informacijos, kiek kartų (kada) Pareiškėjas išreiškė pageidavimą būti išvestas pasivaikščioti ir kiek kartų pasinaudojo šia teise, nes tokia apskaita nėra vedama (1 priedo 5 punktas).

Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad nors LKT rašte Seimo kontrolierei teigiama, kad teisė kasdien pasivaikščioti gryname ore užtikrinama organizuojant nuteistųjų dienos režimą taip, kad išvedimo pasivaikščioti laikas būtų derinamas su dalyvavimu elgesio pataisos programose ir kitose resocializacijai skirtose veiklose (1 priedo 3 punktas), tačiau LKT atsakyme Pareiškėjui į jo skundą rašoma:

„Atkreipiame Jūsų dėmesį, kad Šiaulių kalėjimo administracija neginčija Jūsų teisės pasivaikščioti gryname ore – ji yra įgyvendinama pagal įstaigos nustatytą tvarką, tačiau negali būti užtikrinama individualiai pritaikant ją prie kiekvieno nuteistojo pasirinktų veiklų grafiko.

Pažymime, kad dalyvavimas profesinio mokymo veiklose (nuo 9.00 val. iki 11.20 val. ir nuo 13.00 val. iki 16.00 val.) yra susijęs su Jūsų paties pasirinkta užimtumo forma. Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad nei BVK, nei VTT [Taisyklės] nenumato pareigos individualiai derinti pasivaikščiojimo laiką su kiekvieno nuteistojo užimtumo grafiku ar organizuoti papildomus pasivaikščiojimus dėl dalyvavimo kitose veiklose.“ (1 priedo 9 punktas).

12. Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto 10 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad su visais asmenimis, kuriems atimta laisvė, turi būti elgiamasi humaniškai ir gerbiant prigimtinių žmogaus asmenybės orumą (2 priedo 1.2 papunktis). Pareigą užtikrinti žmogaus orumą bei humanišką elgesį su juo, neišskiriant ir atvejų, kai asmuo atlieka laisvės atėmimo

bausmę, įtvirtina ir kiti tarptautiniai bei nacionaliniai teisės aktai (2 priedo 1.1, 1.3, 2.1 ir 2.2 papunkčiai).

Europos Žmogaus Teisių Teismas (toliau – EŽTT) savo praktikoje ne kartą pabrėžė, kad teisė kasdien bent 1 valandą praleisti gryname ore yra absoliutus minimumas, kuris privalo būti užtikrintas kiekvienam kaliniui, nes visuotinai žinoma, kad ilgalaikis gryno oro ir judėjimo trūkumas sukelia stiprias dvasines bei fizines kančias, o tai nesuderinama su oriomis sąlygomis ir humanišku elgesiu (žr. 2012 m. sausio 10 d. sprendimą byloje *Ananyev ir kiti prieš Rusiją*, 2016 m. spalio 20 d. sprendimą byloje *Muršić prieš Kroatiją*, 2016 m. rugsėjo 6 d. sprendimą byloje *Alimov prieš Turkiją*).

EŽTT ir LVAT praktikoje pažymima, kad Konvencijos 3 straipsnyje įtvirtintas draudimas asmenį kankinti, nežmoniška ar žeminamai su juo elgtis arba taip jį bausti nustato valstybės institucijoms pozityvią pareigą užtikrinti, kad asmens kalinimo sąlygos nepažeistų jo žmogiškojo orumo, kad šios priemonės vykdymo būdas ir metodas nesukeltų jam tokių kančių ir sunkumų, kurių intensyvumas viršytų neišvengiamai kalinimui būdingą kentėjimo laipsnį, ir kad, atsižvelgiant į praktinius su įkalinimu susijusius poreikius, būtų adekvačiai užtikrinama jo sveikata ir gerovė. Iš valstybės reikalaujama, neatsižvelgiant į jos logistinius bei finansinius sunkumus, organizuoti kalinimo įstaigų sistemą tokiu būdu, kad būtų gerbiamas žmogaus orumas. Be to, tam tikrais atvejais nuteistajam reikalinga papildoma apsauga dėl jo padėties pažeidžiamumo ir dėl to, kad valstybė dėl šio asmens prisiima atsakomybę (3 priedo 3, 4 ir 5 punktai).

LVAT taip pat yra pažymėjęs, kad teisė pasivaikščioti gryname ore yra viena iš laisvės atėmimo bausmę atliekančių nuteistųjų specialiųjų teisių, kuri privalo būti užtikrinama. Ši teisė gali būti ribojama tik konkrečiais BVK ir Taisyklėse numatytais pagrindais (3 priedo 9 punktas). Akivaizdu, kad laisvės atėmimo bausmę atliekančio nuteistojo profesinis mokymasis nėra pagrindas riboti jo teisę į pasivaikščiojimą gryname ore. Atkreiptinas dėmesys ir į Europos kalėjimų taisyklių nuostatą, kad besimokantys kaliniai dėl to neturi atsidurti nepalankesnėje padėtyje (2 priedo 1.3 papunktis).

Nors LKT rašte teigiama, kad Pareiškėjui sudaromos sąlygos įgyvendinti teisę į pasivaikščiojimą (1 priedo 4 punktas), vis dėlto LKT nenurodė, kaip Pareiškėjas šia teise pasinaudojo ar galėjo pasinaudoti nepraleisdamas profesinio mokymo užsiėmimų, kiek konkrečiai laiko Pareiškėjui buvo sudaryta galimybė kasdien būti gryname ore. Pažymėtina, kad, vadovaujantis EŽTT, LVAT ir Seimo kontrolierės praktika, pareiškėjui nurodžius skundai reikšmingas aplinkybes, įrodinėjimo našta dėl kalinimo sąlygų atitikties teisės aktų reikalavimams ir pareigūnų veiksmų (neveikimo) vykdant pareigą tinkamai tarnauti žmonėms ir užtikrinti žmogaus teises ir laisves tenka institucijai, kurios veiksmų neteisėtumu skundžiamasi (žr., pvz., EŽTT 2012 m. sausio 10 d. sprendimą *Ananyev ir kiti prieš Rusiją*, LVAT 2025 m. birželio 4 d. nutartį administracinėje byloje Nr. TA-67-492/2025).

13. Seimo kontrolierė taip pat atkreipia dėmesį į įstatyme įtvirtintą siekį nustatyti tokią bausmių vykdymo tvarką, kad atlikę bausmę nuteistieji savo gyvenimo tikslų siektų teisėtais būdais ir priemonėmis (2 priedo 2.2 papunktis).

BVK nustatyta, kad nuteistųjų užimtumo tikslas – mažinti neigiamą kalinimo įtaką, suteikti galimybę nuteistiesiems įgyti žinių, įgūdžių ir kvalifikaciją, padedančių lengviau integruotis į visuomenę, kai jie bus paleisti iš bausmės atlikimo vietos. Viena iš nuteistųjų užimtumo prasmingos ir jų bei visuomenės interesus atitinkančios veiklos formų (įtvirtinta ir BVK) yra profesinis mokymas (2 priedo 2.2 papunktis). Neabejotina, kad mokymasis (ypač profesinis) yra labai efektyvi resocializacijos priemonė, kuri, išėjus į laisvę, gali reikšmingai prisidėti prie asmens sėkmingo grįžimo į visuomenę. Mokymasis ne tik suteikia žinių ir įgūdžių (tiek profesinių, tiek bendrųjų socialinių, tokių kaip drausmė ir atsakomybė), kurie padeda atlikus bausmę savo gyvenimo tikslų siekti teisėtais būdais ir priemonėmis, bet ir mažina neigiamą kalinimo įtaką, užima laisvą laiką, kuris gali būti leidžiamas užsiimant draudžiama veikla ar praktikuojant žalingus įpročius. Minėti laisvės atėmimo bausmės vykdymo aspektai yra priežastis, dėl kurios nuteistiesiems turi būti ne tik sudaromos galimybės užsiimti prasminga jų

ir visuomenės interesus atitinkančia veikla, bet ir skatinamas jų dalyvavimas tokioje veikloje. Laisvės atėmimo bausmę vykdančios institucijos pareiga sudaryti tam galimybes, skatinti nuteistuosius (suimtuosius) pradėti ar tęsti mokymąsi (įskaitant pagal profesinio mokymo programas), įtvirtinta tiek BVK, tiek LKT nuostatuose (2 priedo 2.2 ir 2.7 papunkčiai). Taigi kalėjimų administracijos ir LKT turi maksimaliai stengtis sudaryti sąlygas nuteistųjų mokymuisi (pirmiausia – profesiniam) ir visapusiškai skatinti juos užsiimti šia prasminga ir perspektyvia veikla. Be to, tiek bendrieji viešojo administravimo institucijoms keliami reikalavimai, tiek Bausmių vykdymo sistemos įstatyme įtvirtintos pozityviosios pareigūnų pareigos įpareigoja pareigūnus užtikrinti ir saugoti žmogaus teises, elgtis rūpestingai ir padėti spręsti laisvės atėmimo vietose laikomiems asmenims kylančias problemas (2 priedo 2.3 papunktis, 3 priedo 1 ir 4 punktai).

Tačiau Šiaulių kalėjimo ir LKT pareigūnai, užuot ieškoję galimybių, kaip Pareiškėjui sudaryti sąlygas pasivaikščioti gryname ore ne profesinio mokymo užsiėmimų metu (pvz., jiems pasibaigus), pabrėžia, kad profesinio mokymo veiklą kaip užimtumo formą Pareiškėjas pasirinko pats, ir kartu klaidingai teigia, kad teisės aktuose nėra nustatytos kalėjimo administracijai pareigos derinti nuteistojo pasivaikščiojimo laiką su jo pasirinktų veiklų grafiku ar organizuoti papildomus pasivaikščiojimus dėl nuteistojo dalyvavimo užimtumo, profesinio mokymo ar kitose resocializacijos priemonėse (1 priedo 4 ir 9 punktai). Atkreiptinas dėmesys į tai, kad, be kitų priskirtų funkcijų, LKT taip pat privalo ieškoti priemonių, skirtų suimtųjų ir nuteistųjų užimtumui didinti ir įvairinti bei, kaip jau minėta, skatinti nuteistuosius (suimtuosius) pradėti ar tęsti mokymąsi (2 priedo 2.7 papunktis). Neigdami pareigą derinti pasivaikščiojimo laiką su profesinio mokymo užsiėmimų tvarkaraščiu, pareigūnai sudaro situaciją, kai Pareiškėjo teisė pasivaikščioti gryname ore supriešinama su jo teise į mokslą.

LKT pateiktas Pareiškėjui paaiškinimas, kad visiems suimtiesiems ir nuteistiesiems nustačius vienodą išvedimo į pasivaikščiojimo kiemelius grafiką yra užtikrinamos vienodos ir nediskriminacinės sąlygos (1 priedo 9 punktas) vertintinas kritiškai, nes dėl mokymosi, kai nuteistasis turi laikytis nuo jo nepriklausančio užsiėmimų tvarkaraščio, darbo ar kitų objektyvių priežasčių negalint pasinaudoti patvirtintoje dienotvarkėje nurodytu pasivaikščiojimo laiku, jo sąlygos, palyginti su kitais nuteistaisiais, tampa mažiau palankios, o tai kelia klausimą dėl vienodų ir nediskriminacinių sąlygų užtikrinimo. Kaip minėta, Europos kalėjimų taisyklėse nurodyta, kad nuteistojo dalyvavimas švietimo veikloje neturi pabloginti jo padėties (2 priedo 1.3 papunktis).

14. Įvertinusi tai, kas nurodyta pirmiau, Seimo kontrolierė konstatuoja, kad Šiaulių kalėjimo pareigūnų veiksmai (neveikimas), dėl kurių Pareiškėjas priverstas rinktis – arba pasinaudoti savo teise įstatyme nustatytą laiką pasivaikščioti gryname ore, arba dalyvauti profesinio mokymo užsiėmimuose, – nesuderinami su BVK įtvirtintu normalizavimo principu (2 priedo 2.2 papunktis), bausmių vykdymo (kalinimo) tikslu siekti nuteistojo resocializacijos ir kalinimo įstaigos pareiga užtikrinti nuteistiesiems orias ir sveikatai tinkamas sąlygas.

Atsižvelgiant į tai, kad Šiaulių kalėjimo pareigūnai nesudarė Pareiškėjui galimybės kasdien pasivaikščioti gryname ore tiek laiko, kiek nustatyta įstatyme, ir kartu suderinti šios teisės įgyvendinimo su jo teise į mokslą (profesinį mokymą), darytina išvada, kad Pareiškėjo Skundo dalis dėl teisės pasivaikščioti gryname ore neužtikrinimo yra pagrįsta.

Seimo kontrolierė rekomenduoja LKT direktoriui užtikrinti, kad teisė į mokslą ir teisė pasivaikščioti gryname ore nebūtų supriešinamos, ir imtis priemonių, kad Pareiškėjui ir kitiems analogiškoje padėtyje esantiems nuteistiesiems būtų sudaryta galimybė įstatyme nustatytą laiką pasivaikščioti gryname ore ne profesinio mokymo užsiėmimų metu.

Dėl galimybės po praktinių užsiėmimų išsimaudyti duše

15. Pareiškėjas nurodo, kad mokosi Šiaulių technologijų mokymo centre siuvėjo-operatoriaus specialybės. Mokymas daugiausia vyksta praktinių užsiėmimų forma. Siuvimas

yra fiziškai aktyvus darbas. Be to, dirbant naudojamas medžiagų lyginimo presas, pramoninis garinis lygintuvas ir kiti įrenginiai. Todėl praktinių užsiėmimų metu suprakaituojama. Tačiau Šiaulių kalėjimas neužtikrina galimybės po šių užsiėmimų išsimaudyti duše.

16. Pagal nustatytą teisinį reguliavimą (2 priedo 1.3, 2.5, 2.6 ir 2.8 papunkčiai), nuteistiesiems turi būti sudaromos sąlygos nusiprausti duše ne rečiau kaip du kartus per savaitę, o, jei reikalinga arba esant galimybei, ir dažniau.

Skundo tyrimo metu LKT pateiktame Seimo kontrolierei atsakyme į prašymą paaiškinti Skunde nurodytas aplinkybes rašoma, kad „teisės normos nustato asmens higienos užtikrinimo standartus, tačiau nenumato pareigos organizuoti papildomą naudojimąsi dušu po atskirų veiklų ar individualiai vertinti kiekvienos veiklos fizinį intensyvumą“ (1 priedo 7 punktas).

LKT rašte taip pat pažymima, kad „kiekvienoje gyvenamojoje kameroje yra įrengta vandentiekio sistema, todėl Pareiškėjui yra sudaryta galimybė apsiprausti gyvenamojoje kameroje“ (1 priedo 7 punktas).

17. Skundo tyrimo metu nustatyta, kad Pareiškėjas dėl nesudaromos galimybės po profesinio mokymo praktinių užsiėmimų nusiprausti duše ir kitų aplinkybių kreipėsi su skundu į Nacionalinio visuomenės sveikatos centro prie Sveikatos apsaugos ministerijos Šiaulių departamentą. Ši institucija Pareiškėjo skundo dalį dėl galimybės nusiprausti duše po praktinių užsiėmimų persiuntė nagrinėti pagal kompetenciją LKT. Šiaulių kalėjimas į Pareiškėjo skundą pateikė atsakymą.

Šiaulių kalėjimo atsakyme į Pareiškėjo skundą dėl nesudaromos galimybės nusiprausti duše po praktinių užsiėmimų profesinėje mokykloje pažymima, kad Šiaulių kalėjimo administracija užtikrina Šiaulių kalėjimo viršininko 2023 m. sausio 17 d. sprendime Nr. VO-24-5 „Dėl suimtųjų (nuteistųjų) naudojimosi dušu“ įtvirtintos teisės ne rečiau kaip du kartus per savaitę naudotis dušu įgyvendinimą. Taip pat atkreipiamas dėmesys, kad „profesinio mokymo (siuvėjo specialybės) praktiniai užsiėmimai nėra priskiriami prie fizinio pobūdžio veiklų, dėl kurių atsirastų papildomas poreikis naudotis dušu ne eilės tvarka, todėl atsižvelgiant į tai, papildomas išvedimas į dušą po praktinių užsiėmimų nėra numatytas“ (1 priedo 8 punktas).

Tačiau Šiaulių kalėjimo rašte nenurodyta, kas ir kuo remdamasis nusprendė, kad minėti profesinio mokymo praktiniai užsiėmimai nėra priskiriami fizinio pobūdžio veikloms, taip pat nenurodyta, ar buvo vertintos kitos sąlygos, kuriomis jie vyksta, pvz., oro drėgmė, temperatūra šalia įrenginių, su kuriais dirbama šių užsiėmimų metu.

18. Viešojo administravimo subjektas, be specialiųjų teisės nuostatų, savo veikloje taip pat privalo laikytis viešojo administravimo srityje taikomų viešojo administravimo principų, tarp jų įstatymo viršenybės ir išsamumo principų. Viešojo administravimo subjektas į prašymą ar skundą turi atsakyti aiškiai ir argumentuotai, nurodydamas visas prašymo ar skundo nagrinėjimui įtakos turėjusias aplinkybes ir konkrečias teisės aktų nuostatas, kuriomis rėmėsi vertindamas prašymo ar skundo turinį. Viešojo administravimo įstatyme nustatyta, kad administraciniame sprendime turi būti nurodytas tiek administracinio sprendimo teisinis, tiek faktinis pagrindas ar kitos administraciniam sprendimui įtakos turėjusios aplinkybės, taip pat administracinio sprendimo motyvai (2 priedo 2.4 papunktis).

LVAT savo praktikoje yra pažymėjęs, kad gero administravimo (atsakingo valdymo) principas savo ruožtu apima ir asmens teisę į pagrįstą (faktais bei teisės normomis) bei motyvuotą administracinį sprendimą. Viešojo administravimo subjektai savo sprendimą turi pagrįsti taip, kad nekiltų abejonių dėl jo rezultato (3 priedo 2, 6 ir 8 punktai).

19. Įvertinus Šiaulių kalėjimo pateiktą Pareiškėjui atsakymą į jo skundą dėl galimybės po profesinio mokymo praktinių užsiėmimų nusiprausti duše darytina išvada, kad Šiaulių kalėjimo pareigūnai, nagrinėdami Pareiškėjo skundą, nevertino konkrečių skunde

nurodytų aplinkybių ir Pareiškėjui pateiktame atsakyme nenurodė faktinio pagrindo, kuriuo grindė sprendimą, nors, vadovaujantis viešojo administravimo principais ir atsižvelgiant į administraciniam sprendimui keliamus reikalavimus (2 priedo 2.4 papunktis), siekiant tinkamai išnagrinėti Pareiškėjo skundą, privalėjo įvertinti visas sprendimui įtakos turėjusias aplinkybes ir sprendimą pagrįsti taip, kad nekiltų abejonų dėl jo pagrįstumo.

20. Pareiškėjas Šiaulių kalėjimo atsakymą apskundė LKT. LKT atsakyme Pareiškėjui į jo skundą, be kita ko, rašoma, kad profesinio mokymo veiklos, įskaitant siuvėjo-operatoriaus specialybės praktinius užsiėmimus, pagal galiojančius teisės aktus nėra priskiriamos prie tokių veiklų, dėl kurių automatiškai kiltų pareiga organizuoti papildomą naudojimąsi dušu ne eilės tvarka. Atsakyme taip pat teigiama, kad teisės normos kalėjimo administracijai nenustato pareigos individualiai vertinti kiekvienos veiklos fizinį intensyvumą.

21. EŽTT yra pabrėžęs, kad galimybė naudotis tinkamai įrengtais ir higienos reikalavimus atitinkančiais sanitariniais įrenginiais yra itin svarbi siekiant išsaugoti kalinių asmens orumo jausmą. Higiena ir švara yra ne tik neatsiejamas nuo pagarbos, kurią asmenys turi rodyti savo kūnui ir kartu tomis pačiomis patalpomis ilgą laiką besinaudojantiems kitiems asmenims, bet ir būtinos sveikatai išsaugoti. EŽTT teigimu, humaniška aplinka neįmanoma be galimybės palaikyti savo kūno švarą (žr. 2012 m. sausio 10 d. sprendimą byloje *Ananyev ir kiti prieš Rusiją*).

Higienos reikalavimų turi laikytis tiek laisvės atėmimo vietų įstaiga, tiek patys suimtieji ir nuteistieji (2 priedo 2.2 ir 2.6 papunkčiai). Pareiga sudaryti sąlygas suimtiesiems ir nuteistiesiems palaikyti asmeninę higieną tenka baudmės atlikimo vietos pareigūnams, todėl kalėjimo administracija turi užtikrinti, kad suimtieji ir nuteistieji būtų aprūpinti higienos priemonėmis, turėtų tinkamas sąlygas nusiprausti, skalbti drabužius bei patalynę.

Seimo kontrolierė atkreipia dėmesį į tai, kad teisės aktuose nustatytas tik minimalus naudojimosi dušu dažnumas, kuris turi būti užtikrintas suimtiesiems ir nuteistiesiems. Teisės aktuose nurodyta, kad, esant galimybėms arba, kai reikalinga tam, kad būtų užtikrintas higienos reikalavimų laikymasis, turi būti sudarytos sąlygos nusiprausti duše dažniau (2 priedo 1.3 ir 2.8 papunkčiai). Taigi, kalėjimo administracija privalo sudaryti sąlygas nusiprausti tiek kartų, kiek būtina, kad suimtasis (nuteistasis) galėtų laikytis asmens higienos ir nebūtų pažeidžiama žmogaus teisė į tinkamas ir orumo nežeminančias laikymo sąlygas. LKT argumentas, kad kameroje yra įrengta vandentiekio sistema, todėl Pareiškėjui yra sudaryta galimybė apsiprausti gyvenamojoje kameroje, vertintinas kritiškai, nes į kameras nėra tiekiamas šiltas vanduo, be to, prausimasis prie praustuvo neatstoja dušo. Europos kalėjimų taisyklėse nurodyta, kad turi būti sudarytos sąlygos, kuriomis kiekvienas kalinys galėtų praustis klimatinės sąlygas atitinkančioje temperatūroje, jei įmanoma, kiekvieną dieną (2 priedo 1.3 papunktis). Tai reiškia, kad kalėjimo administracija turi skirti ypatingą dėmesį tam, kad kaliniai turėtų galimybę naudotis sanitariniais įrenginiais, voniomis, dušais ir kad ši galimybė nebūtų ribojama.

Pažymėtina, kad teisės aktuose negali būti numatytos visos veiklos, kurių metu suprakaituojama ir būtina nusiprausti. Kalėjimo administracijai (ypač gavus prašymą ar skundą) kyla pareiga įvertinti konkrečias aplinkybes ir, atsižvelgus į tai, kas vertinimo metu nustatyta, spręsti dėl būtinybės sudaryti sąlygas suimtajam (nuteistajam) nusiprausti dažniau nei grafike nustatytomis dienomis du kartus per savaitę.

Tačiau LKT atsakyme į Pareiškėjo skundą dėl Šiaulių kalėjimo pateikto atsakymo pakartotinai nurodoma, kad profesinio mokymo veiklos, įskaitant siuvėjo-operatoriaus specialybės praktinius užsiėmimus, pagal galiojančius teisės aktus nėra priskiriamos prie tokių veiklų, dėl kurių kiltų pareiga organizuoti papildomą naudojimąsi dušu ne eilės tvarka. Be to, LKT rašte teigiama, kad teisės normos kalėjimo administracijai nenustato pareigos individualiai vertinti kiekvienos veiklos fizinį intensyvumą, taigi nėra pagrindo pripažinti Šiaulių kalėjimo atsakymą nemotyvuotu ir neteisėtu (1 priedo 9 punktas).

Kaip jau minėta, vadovaujantis viešojo administravimo principais ir atsižvelgiant į Viešojo administravimo įstatyme nustatytus reikalavimus administraciniam sprendimui, sprendimas turi būti pagrįstas skundo nagrinėjimo metu nustatytomis konkrečiomis faktinėmis aplinkybėmis ir jas atitinkančiomis teisės normomis. Taigi, šiame kontekste LKT teiginys, kad teisės normos kalėjimo administracijai nenustato pareigos individualiai vertinti kiekvienos veiklos fizinį intensyvumą, nesuderinamas su gero viešojo administravimo principu. Be to, tokie viešojo administravimo institucijos veiksmai, kai nesiremiam gero administravimo principu siekiant padėti besikreipiančiam asmeniui įgyvendinti jo teises, o formaliai ir biurokatiškai vykdomos viešojo administravimo funkcijos, remiantis LVAT praktika, pripažintini neteisėtais (3 priedo 7 punktas).

22. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad Pareiškėjo Skundo dalis dėl Šiaulių kalėjimo ir LKT pareigūnų veiksmų (neveikimo), nagrinėjant Pareiškėjo skundą dėl galimybės po praktinių užsiėmimų išsimaudyti duše, yra pagrįsta.

Seimo kontrolierė rekomenduoja LKT direktoriui imtis priemonių, kad būtų įvertintos konkrečios sąlygos, kuriomis profesinio mokymo centre vyksta praktiniai užsiėmimai, ir, jei paaiškėtų, kad paprastai tokiomis sąlygomis užsiėmimų dalyviai suprakaituoja, užtikrinti galimybę šiuos užsiėmimus lankantiems nuteistiesiems, įskaitant Pareiškėją, po užsiėmimų nusiprausti duše. Taip pat rekomenduoja užtikrinti, kad tiek Šiaulių kalėjimo, tiek LKT pareigūnai, nagrinėdami nuteistųjų (suimtųjų) skundus, visais atvejais išsiaiškintų ir įvertintų konkrečias skunde nurodytas aplinkybes ir atsakymą pagrįstų nustatytais ir įvertintais faktais.

SEIMO KONTROLIERĖS SPRENDIMAI

23. Vadovaudamasi Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1 punktu, Seimo kontrolierė nusprendžia

X Skundo dalį dėl teisės pasivaikščioti gryname ore užtikrinimo pripažinti pagrįsta.

24. Vadovaudamasi Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1 punktu, Seimo kontrolierė nusprendžia

X Skundo dalį dėl Šiaulių kalėjimo ir LKT pareigūnų veiksmų (neveikimo), nagrinėjant Pareiškėjo skundus dėl galimybės po praktinių užsiėmimų išsimaudyti duše, pripažinti pagrįsta.

SEIMO KONTROLIERĖS REKOMENDACIJOS

25. Vadovaudamasi Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 14 ir 17 punktais, Seimo kontrolierė LKT direktoriui rekomenduoja:

25.1. užtikrinti, kad teisė į mokslą ir teisė pasivaikščioti gryname ore nebūtų priešinos, ir imtis priemonių, kad Pareiškėjui būtų sudaryta galimybė įstatyme nustatytą laiką pasivaikščioti gryname ore ne profesinio mokymo užsiėmimų metu;

25.2. imtis priemonių, kad būtų įvertintos konkrečios sąlygos, kuriomis vyksta Pareiškėjo praktiniai užsiėmimai profesinio mokymo centre, ir, jei paaiškėtų, kad paprastai tokiomis sąlygomis užsiėmimų dalyviai suprakaituoja, užtikrinti galimybę šiuos užsiėmimus lankantiems nuteistiesiems, įskaitant Pareiškėją, po užsiėmimų nusiprausti duše;

25.3. užtikrinti, kad tiek Šiaulių kalėjimo, tiek LKT pareigūnai, nagrinėdami nuteistųjų (suimtųjų) skundus, visais atvejais išsiaiškintų ir įvertintų konkrečias skunde nurodytas aplinkybes ir atsakymą pagrįstų nustatytais ir įvertintais faktais.

Seimo kontrolierių įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad informacija apie siūlymų (rekomendacijų) išnagrinėjimą Seimo kontrolieriui turi būti pateikiama nedelsiant priėmus sprendimus dėl priemonių, kurių bus imamasi, atsižvelgiant į Seimo kontrolieriaus

siūlymą (rekomendaciją), **bet ne vėliau kaip per 30 dienų nuo siūlymo (rekomendacijos) gavimo dienos.**

Apie rekomendacijų nagrinėjimo rezultatus prašoma informuoti **Seimo kontrolierę** (rekomendacijų nagrinėjimo rezultatus ir juos pagrindžiančius dokumentus Seimo kontrolierei pateikti el. p. ombuds@lrski.lt arba per E. pristatymo informacinę sistemą).

Seimo kontrolierė

Erika Leonaitė

TYRIMO METU GAUTA INFORMACIJA

Seimo kontrolierė gavo LKT 2026 m. rugpjūčio 7 d. raštą Nr. 1S-5664. Rašte ir jo prieduose pateikta ši informacija:

1. „Nurodome, jog Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso (toliau – BVK) 44 straipsnyje numatyta laisvės atėmimo bausmę atliekančių nuteistųjų teisė pasivaikščioti gryname ore. BVK 44 straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad nuteistųjų pasivaikščiojimai vyksta dienos metu specialiai tam skirtose bausmės atlikimo vietos teritorijoje laikantis šio kodekso 74 straipsnyje nustatytų reikalavimų. Pasivaikščiojimų trukmė nustatyta šio kodekso 33, 34, 35, 71 ir 81 straipsniuose. Pasivaikščiojimo gali nebūti arba jo trukmė sutrumpinama tik esant nepalankioms oro sąlygoms, jeigu su tuo sutinka nuteistasis. BVK 44 straipsnio 3 dalyje numatyta, kad pasivaikščiojimas gali būti nutrauktas, jeigu nuteistasis pažeidžia teisingumo ministro nustatytą pasivaikščiojimų tvarką arba pats prašo jį nutraukti. Laisvės atėmimo vietų įstaigos vidaus tvarkos taisyklių (toliau – Taisyklės), patvirtintų Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2022 m. gruodžio 30 d. įsakymu Nr. 1R-444, XVI skyriuje numatytas suimtųjų ir nuteistųjų pasivaikščiojimas gryname ore. Taisyklių 120 punkte nurodyta, kad pasivaikščioti gryname ore suimtiesiems ir nuteistiesiems leidžiama jų dienotvarkėje nurodytu laiku. Pasivaikščioti vienu metu gali būti vedami visi vienoje gyvenamojoje patalpoje (kameroje) esantys suimtieji ar nuteistieji. Pažymime, jog šiuose teisės aktuose nėra nurodoma, jog pasivaikščiojimas privalo būti nepertraukiamas. Šiaulių kalėjime nuteistųjų išvedimas pasivaikščioti gryname lauke organizuojamas vadovaujantis aukščiau nurodytomis nuostatomis.“

2. „Šiaulių kalėjime suimtųjų (nuteistųjų) išvedimo pasivaikščioti į tam skirtus kiemečius laikas reglamentuotas Šiaulių kalėjimo viršininko 2024 m. rugsėjo 20 d. sprendimu Nr. VO-24-17 (kopija pridedama) patvirtintoje Suimtųjų ir nuteistųjų dienotvarkėje. Joje pasivaikščiojimo laikas numatytas nuo 8.00 val. iki 11.30 val. ir nuo 12.30 val. iki 16.30 val. Organizuojant suimtųjų (nuteistųjų) pasivaikščiojimus, Šiaulių kalėjimo administracija vadovaujasi galiojančiais teisės aktais, suimtieji (nuteistieji) į pasivaikščiojimų kiemečius vedami eilės tvarka, dienotvarkėje nustatytu laiku.“

3. „Teisė kasdien pasivaikščioti gryname ore užtikrinama organizuojant nuteistųjų dienos režimą taip, kad išvedimo pasivaikščioti laikas būtų derinamas su dalyvavimu elgesio pataisos programose ir kitose resocializacijai skirtose veiklose. Organizuojant dienos režimą siekiama sudaryti galimybę nuteistiesiems pasinaudoti teise į pasivaikščiojimą ryto valandomis, dar prieš prasidedant kitoms dienos veikloms.“

4. „Šiaulių kalėjime suimtųjų (nuteistųjų) išvedimo pasivaikščioti į pasivaikščiojimų kiemečius laikas reglamentuotas Šiaulių kalėjimo viršininko 2024 m. rugsėjo 20 d. sprendimu Nr. VO-24-17 patvirtintoje Suimtųjų ir nuteistųjų dienotvarkėje. Joje nustatyta, kad pasivaikščiojimai organizuojami nuo 8.00 val. iki 11.30 val. ir nuo 12.30 val. iki 16.30 val. Pareiškėjui yra sudaryta galimybė išeiti pasivaikščioti rytiniu metu. Tokiu būdu Pareiškėjui sudaromos sąlygos realizuoti teisę į pasivaikščiojimą, kartu užtikrinant galimybę naudotis pasivaikščiojimui skirta erdve. Kartu pažymėtina, kad nei BVK, nei Taisyklėse nėra nustatyta pareiga administracijai individualiai derinti pasivaikščiojimo laiką su kiekvieno nuteistojo pasirinktu veiklų grafiku ar organizuoti papildomus pasivaikščiojimus dėl jo dalyvavimo užimtumo, profesinio mokymo ar kitose resocializacijos priemonėse.“

5. „Informuojame, kad laisvės atėmimo vietose nėra nustatyta pareigos vesti apskaitą, kurioje būtų fiksuojama, kurie konkretūs nuteistieji išreiškė pageidavimą būti išvesti pasivaikščioti ir (ar) faktiškai pasinaudojo šia teise. Todėl objektyviai nustatyti, kiek kartų pareiškėjas buvo išvestas pasivaikščioti ar kiek kartų išreiškė tokį pageidavimą, nėra galimybės.“

6. „Informuojame, kad vadovaujantis Šiaulių kalėjimo viršininko 2023 m. sausio 17 d. sprendimu Nr. VO-24-5 „Dėl suimtųjų (nuteistųjų) naudojimosi dušu“ (toliau –

Sprendimas), priimtu vadovaujantis Taisyklių 24.5 papunkčiu, Kalėjų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos ir jam pavaldžių įstaigų energinių resursų taupymo planu, patvirtintu Kalėjų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2022 m. rugsėjo 28 d. įsakymu Nr. V-350 „Dėl Kalėjų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos ir jam pavaldžių įstaigų energinių resursų taupymo plano patvirtinimo“, bei siekiant užtikrinti suimtųjų ir nuteistųjų teisę į tinkamą asmens higieną ir galimybę prausti duše, Sprendime yra nustatyta naudojimosi dušu organizavimo tvarka. Taisyklių 24.5 papunktyje numatyta, kad suimtieji ir nuteistieji į dušą išvedami ne rečiau kaip du kartus per savaitę, o, esant galimybei, – ir dažniau. Taip pat Lietuvos higienos normos HN 134:2015 „Laisvės atėmimo vietų ir teritorinių policijos įstaigų areštinių sveikatos saugos reikalavimai“ (toliau – Higienos norma), patvirtintos Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2015 m. rugpjūčio 3 d. įsakymu Nr. V-908, 44 punkte nustatyta pareiga sudaryti galimybę nusiprausti ne rečiau kaip vieną kartą per savaitę.“

7. „Teisės normos nustato asmens higienos užtikrinimo standartus, tačiau nenumato pareigos organizuoti papildomą naudojimąsi dušu po atskirų veiklų ar individualiai vertinti kiekvienos veiklos fizinį intensyvumą. [...] Taip pat pažymėtina, jog kiekvienoje gyvenamojoje kameroje yra įrengta vandentiekio sistema, todėl Pareiškėjui yra sudaryta galimybė apsiprausti gyvenamojoje kameroje.“

8. Šiaulių kalėjimo 2026 m. balandžio 29 d. atsakyme Nr. SN-24-305 į Pareiškėjo 2026 m. kovo 30 d. skundą, be kita ko, rašoma:

„Atsakydami į skundo dalį dėl aplinkybių, kurios neregamentuojamos Lietuvos higienos normoje HN 134:2015 informuojame, kad laisvės atėmimo vietose nuteistųjų pasivaikščiojimas gryname ore organizuojamas vadovaujantis Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso 44 straipsnio nuostatomis. Suimtųjų (nuteistųjų) dienotvarkė kiekvienoje bausmės atlikimo vietoje nustatoma atsižvelgiant į esamas objektyvias sąlygas. Šiaulių kalėjime suimtųjų (nuteistųjų) išvedimo pasivaikščioti į tam skirtus kiemečius laikas reglamentuotas Lietuvos kalėjų tarnybos Šiaulių kalėjimo viršininko 2024 m. rugsėjo 20 d. sprendimu Nr. VO-24-17 patvirtintoje Suimtųjų ir nuteistųjų dienotvarkėje. Joje pasivaikščiojimo laikas numatytas nuo 8.00 val. iki 11.30 val. ir nuo 12.30 val. iki 16.30 val.

Organizuojant suimtųjų (nuteistųjų) pasivaikščiojimus, Šiaulių kalėjimo administracija vadovaujasi galiojančiais teisės aktais, o ne atskirų asmenų pageidavimais. Suimtieji (nuteistieji) į pasivaikščiojimų kiemečius vedami eilės tvarka, dienotvarkėje nustatytu laiku. Galiojantys teisės aktai neįpareigoja Šiaulių kalėjimo darbuotojų skirstyti pasivaikščiojimų laiką į rytinį ir popietinį. Pažymime, kad, siekiant sudaryti vienodas sąlygas visiems suimtiesiems (nuteistiesiems), išvedimo į pasivaikščiojimo kiemečius laikas kiekvieną dieną yra kiek įmanoma keičiamas.

[...]

Pažymime, kad vadovaujantis Lietuvos kalėjų tarnybos Šiaulių kalėjimo viršininko 2023 m. sausio 17 d. sprendimo Nr. VO-24-5 „Dėl suimtųjų (nuteistųjų) naudojimosi dušu“ 1.1 papunkčiu, Šiaulių kalėjime laikomi suimtieji (nuteistieji) į dušą išvedami ne rečiau kaip du kartus per savaitę, iki 15 minučių trukmės. Šiaulių kalėjimo administracija, vadovaudamasi minėtu teisės aktu, užtikrina šios teisės įgyvendinimą.

Atkreipiame dėmesį, kad profesinio mokymo (siuvėjo specialybės) praktiniai užsiėmimai nėra priskiriami prie fizinio pobūdžio veiklų, dėl kurių atsirastų papildomas poreikis naudotis dušu ne eilės tvarka, todėl atsižvelgiant į tai, papildomas išvedimas į dušą po praktinių užsiėmimų nėra numatytas.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso 100 straipsnio 2 dalimi, šis LKT sprendimas per dvidešimt dienų nuo jo įteikimo dienos gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka Regionų administracinio tesimo Šiaulių rūmams (Dvaro g. 80, 76298 Šiauliai).“

9. LKT 2026 m. birželio 22 d. atsakyme Nr. 2S-5817 Pareiškėjui į jo 2026 m. gegužės 21 d. skundą (LKT reg. 2026 m. gegužės 25 d. Nr. 2G-1818), be kita ko, rašoma:

„Lietuvos kalėjimų tarnyba (toliau – LKT) gavo Jūsų 2026-05-21 skundą (užregistruota 2026-06-25, Nr. 2G-1818) dėl LKT Šiaulių kalėjimo (toliau – Šiaulių kalėjimas) viršininko 2026-04-29 raštą Nr. SN-24-305 „Dėl skundo nagrinėjimo“ (toliau – Atsakymas) pagrįstumo (toliau – Skundas).

Skunde nurodote, kad skundžiate Atsakymą, pateikėte argumentus ir prašote: *„pripažinti, kad buvo pažeistos mano teisės į pasivaikščiojimą ir išsimaudyti duše po praktinių užsiėmimų, bei įpareigoti Šiaulių kalėjimo administraciją šitus pažeidimus pašalinti“* (šios ir kitų citatų kalba netaisyta).

LKT, išnagrinėjusi Jūsų Skundą ir pateiktą dokumentinę medžiagą – Atsakymą, nacionalinio Visuomenės sveikatos centro prie sveikatos apsaugos ministerijos Šiaulių departamento 2026-04-09 raštu Nr. (6-12 4.80 Mr)2-14769 persiųstą Jūsų 2026-03-30 skundą (reg. 2026-04-10, 2G-1315 - nustatė, kad Atsakyme buvote informuotas, kad laisvės atėmimo vietose nuteistųjų pasivaikščiojimas gryname ore organizuojamas vadovaujantis Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso (toliau – BVK) 44 straipsnio nuostatomis. Suimtųjų (nuteistųjų) dienotvarkė kiekvienoje bausmės atlikimo vietoje nustatoma atsižvelgiant į esamas objektyvias sąlygas. Šiaulių kalėjime suimtųjų (nuteistųjų) išvedimo pasivaikščioti į tam skirtus kiemečius laikas reglamentuotas Lietuvos kalėjimų tarnybos Šiaulių kalėjimo viršininko 2024 m. rugsėjo 20 d. sprendimu Nr. VO-24-17 patvirtintoje Suimtųjų ir nuteistųjų dienotvarkėje. Joje pasivaikščiojimo laikas numatytas nuo 8.00 val. iki 11.30 val. ir nuo 12.30 val. iki 16.30 val. Organizuojant suimtųjų (nuteistųjų) pasivaikščiojimus, Šiaulių kalėjimo administracija vadovaujasi galiojančiais teisės aktais, o ne atskirų asmenų pageidavimais. Suimtieji (nuteistieji) į pasivaikščiojimų kiemečius vedami eilės tvarka, dienotvarkėje nustatytu laiku. Galiojantys teisės aktai neįpareigoja Šiaulių kalėjimo darbuotojų skirstyti pasivaikščiojimų laiką į rytinį ir popietinį. Pažymime, kad, siekiant sudaryti vienodas sąlygas visiems suimtiesiems (nuteistiesiems), išvedimo į pasivaikščiojimo kiemečius laikas kiekvieną dieną yra kiek įmanoma keičiamas. [...]. Be to, Atsakyme paaiškinta, kad vadovaujantis Lietuvos kalėjimų tarnybos Šiaulių kalėjimo viršininko 2023 m. sausio 17 d. sprendimo Nr. VO-24-5 „Dėl suimtųjų (nuteistųjų) naudojimosi dušu“ 1.1 papunkčiu, Šiaulių kalėjime laikomi suimtieji (nuteistieji) į dušą išvedami ne rečiau kaip du kartus per savaitę, iki 15 minučių trukmės. Šiaulių kalėjimo administracija, vadovaudamasi minėtu teisės aktu, užtikrina šios teisės įgyvendinimą. Atkreiptas dėmesys, kad profesinio mokymo (siuvėjo specialybės) praktiniai užsiėmimai nėra priskiriami prie fizinio pobūdžio veiklų, dėl kurių atsirastų papildomas poreikis naudotis dušu ne eilės tvarka, todėl atsižvelgiant į tai, papildomas išvedimas į dušą po praktinių užsiėmimų nėra numatytas.

Skunde teigiate, kad Šiaulių kalėjimo administracija neužtikrina Jūsų teisės į nepertraukinamą pasivaikščiojimą gryname ore, tiek kiek numatyta teisės aktuose.

BVK 44 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad Nuteistieji turi teisę kasdien pasivaikščioti gryname ore. Šio straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad Nuteistųjų pasivaikščiojimais vyksta dienos metu specialiai tam skirtose bausmės atlikimo vietos teritorijoje laikantis šio kodekso 74 straipsnyje nustatytų reikalavimų. Pasivaikščiojimų trukmė nustatyta šio kodekso 33, 34, 35, 71 ir 81 straipsniuose. Pasivaikščiojimo gali nebūti arba jo trukmė sutrumpinama tik esant nepalankioms oro sąlygoms, jeigu su tuo sutinka nuteistasis. Pasivaikščiojimas gali būti nutrauktas, jeigu nuteistasis pažeidžia teisingumo ministro nustatytą pasivaikščiojimų tvarką arba pats prašo jį nutraukti (BVK 44 str. 3 d.).

Laisvės atėmimo vietų įstaigos vidaus tvarkos taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2022 m. gruodžio 30 d. įsakymu Nr. 1R-444 (toliau – VTT), 120 punkte numatyta, kad pasivaikščioti gryname ore suimtiesiems ir nuteistiesiems leidžiama jų dienotvarkėje nurodytu laiku. Pasivaikščioti vienu metu gali būti vedami visi vienoje gyvenamojoje patalpoje (kameroje) esantys suimtieji ar nuteistieji.

Teisė į pasivaikščiojimą nėra absoliuti laiko pasirinkimo prasme ir įgyvendinama pagal įstaigos nustatytą tvarką.

Atkreipiame Jūsų dėmesį, kad Šiaulių kalėjimo administracija neginčija Jūsų teisės pasivaikščioti gryname ore – ji yra įgyvendinama pagal įstaigos nustatytą tvarką, tačiau negali būti užtikrinama individualiai pritaikant ją prie kiekvieno nuteistojo pasirinktų veiklų grafiko.

Pažymime, kad dalyvavimas profesinio mokymo veiklose (nuo 9.00 val. iki 11.20 val. ir nuo 13.00 val. iki 16.00 val.) yra susijęs su Jūsų paties pasirinkta užimtumo forma. Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad nei BVK, nei VTT nenumato pareigos individualiai derinti pasivaikščiojimo laiką su kiekvieno nuteistojo užimtumo grafiku ar organizuoti papildomus pasivaikščiojimus dėl dalyvavimo kitose veiklose.

Taip pat paaiškiname, kad vadovaujantis dienotvarke bei VTT nuostatomis, suimtųjų (nuteistųjų) išvedimo į pasivaikščiojimo kiemelius laikas yra nustatytas siekiant užtikrinti visiems asmenims vienodas ir nediskriminacines sąlygas pasinaudoti teise į pasivaikščiojimą.

Skunde taip pat teigiate, kad Šiaulių kalėjimo administracija nesudaro sąlygų pasinaudoti dušu po praktinių užsiėmimų profesinėje mokykloje, nepagrįstai motyvuodama tuo, kad praktiniai užsiėmimai nepriskiriami prie fizinio pobūdžio veiklos.

Atsižvelgiant į Jūsų nurodytas aplinkybes, pažymėtina, kad pagal VTT 24.5 papunktį suimtieji ir nuteistieji į dušą išvedami ne rečiau kaip du kartus per savaitę, o, esant galimybei, – ir dažniau. Taip pat Lietuvos higienos normos HN 134:2015 „Laisvės atėmimo vietų ir teritorinių policijos įstaigų areštinių sveikatos saugos reikalavimai“ (toliau – Higienos norma), patvirtintos Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2015 m. rugpjūčio 3 d. įsakymu Nr. V-908, 44 punkte nustatyta pareiga sudaryti galimybę nusiprausti ne rečiau kaip vieną kartą per savaitę.

Šios teisės normos nustato minimalius asmens higienos užtikrinimo standartus, tačiau nenumato pareigos organizuoti papildomą naudojimąsi dušu po atskirų veiklų ar individualiai vertinti kiekvienos veiklos fizinį intensyvumą.

Informuojame, kad profesinio mokymo veiklos, įskaitant siuvėjo specialybės praktinius užsiėmimus, pagal galiojančius teisės aktus nėra priskiriamos prie tokių veiklų, dėl kurių automatiškai kiltų pareiga organizuoti papildomą naudojimąsi dušu ne eilės tvarka.

Pažymime, kad Šiaulių kalėjimo administracija, organizuodama naudojimąsi dušu, vadovaujasi galiojančiais teisės aktais ir siekia užtikrinti vienodas sąlygas visiems suimtiesiems (nuteistiesiems). Papildomas išvedimas į dušą galimas tik esant objektyvioms galimybėms, tačiau nėra laikomas privalomu ar garantuojamu kiekvienu individualiu atveju. Papildomai pažymėtina, kad gyvenamosiose patalpose yra įrengtos kriauklės, todėl suimtieji (nuteistieji) turi galimybę kasdien palaikyti asmens higieną ir, esant poreikiui, apsiprausti ne tik nustatytu išvedimo į dušą laiku.

Informuojame, kad Šiaulių kalėjimo viršininkas savo kompetencijos ribose įvykdė pareigą ir pateikė Jums tinkamą Atsakymą, o tai, kad Jūsų netenkina skundžiamame Atsakyme išdėstytos faktinės aplinkybės ir argumentai, nėra pagrindas pripažinti, jog pats Atsakymas yra nemotyvuotas ir neteisėtas.

Informuojame, kad Jūsų Skundas yra nepagrįsti.“

TYRIMUI REIKŠMINGOS TEISĖS AKTŲ NUOSTATOS

1. Tarptautinės teisės dokumentai:

1.1. *Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 3 straipsnis „Kankinimo uždraudimas“*: „Niekas negali būti kankinamas, patirti nežmonišką ar žeminantį jo orumą elgesį, arba būti tokiu būdu baudžiamas.“

1.2. *1966 m. gruodžio 19 d. Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto 10 straipsnio 1 dalis*: „Su visais asmenimis, kuriems atimta laisvė, turi būti elgiamasi humaniškai ir gerbiant prigimtinių žmogaus asmenybės orumą.“

1.3. *Europos Tarybos Ministrų komiteto 2006 m. sausio 11 d. rekomendacijos Nr. R(2006)2 „Dėl Europos kalėjimų taisyklių“*:

19.4 papunktis: „Turi būti įrengta tinkama įranga tam, kad kiekvienas kalinys galėtų praustis klimatinės sąlygas atitinkančioje temperatūroje, jei įmanoma, kiekvieną dieną, tačiau ne rečiau kaip du kartus per savaitę (arba dažniau, jei reikalinga) tam, kad būtų užtikrinti higienos reikalavimai.“

27.1 papunktis: „Kiekvienam kaliniui kasdien, esant tinkamoms oro sąlygoms, turi būti sudarytos sąlygos ne mažiau nei vieną valandą per dieną mankštintis atvira ore.“

28.4 papunktis: „Pagal kalėjimo režimą švietimas neturi turėti žemesnio statuso nei darbas, o besimokantys kaliniai neturi būti nepalankioje finansinėje ar kitoje situacijoje.“

49 punktas: „Tinkama tvarka kalėjime turi būti palaikoma atsižvelgiant į saugumo, apsaugos ir drausmės reikalavimus, tuo pačiu sudarant kaliniams gyvenimo sąlygas kurios užtikrintų pagarbą žmogaus orumui, ir pasiūlant jiems plačią užimtumo programą, atitinkančią Taisyklių 25 paragrafą.“

2. Nacionalinės teisės aktai:

2.1. Lietuvos Respublikos Konstitucijos 21 straipsnio:

2 dalis: „Žmogaus orumą gina įstatymas.“

3 dalis: „Draudžiama žmogų kankinti, žaloti, žeminti jo orumą, žiauriai su juo elgtis, taip pat nustatyti tokias bausmes.“

2.2. Bausmių vykdymo kodekso:

1 straipsnio „Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso paskirtis“ 2 dalis: „Šio kodekso paskirtis – nustatyti tokią bausmių vykdymo tvarką, kad atlikę bausmę nuteistieji savo gyvenimo tikslų siektų teisėtais būdais ir priemonėmis.“

4 straipsnio „Bausmių vykdymo principai“ 1 dalis: „Bausmių vykdymas grindžiamas šiais principais: [...]; 5) humanizmo. Šio principo esmė ta, kad vykdant bausmes taikomos priemonės neturi apriboti nuteistojo teisių ir laisvių, jei tai nėra pagrįsta ir būtina; be to, bausmės vykdymu nesiekama žmogaus kankinti, žiauriai su juo elgtis arba žeminti jo orumą, [...]; [...]; 7) normalizavimo. Šio principo esmė ta, kad reikia siekti sukurti laisvės atėmimo bausmės atlikimo aplinką, padedančią nuteistajam geriau adaptuotis bausmės atlikimo vietoje ir, kiek tai yra įmanoma, atitinkančią įprasto gyvenimo laisvėje sąlygas; [...].“

33 straipsnio „Uždaro tipo bausmės atlikimo vietose laikomi nuteistieji ir jiems taikomos bausmės atlikimo sąlygos“ 4 dalis: „Paprastajai grupei priskirti nuteistieji turi teisę: [...]; 2) kasdien pasivaikščioti pusantros valandos, o neįgalieji, kuriems nustatytas 0–40 procentų darbingumo lygis arba didelių ar vidutinių specialiųjų poreikių lygis, nėščios moterys ir ligoniai (pagal gydytojų išvadą) – tris valandas; [...].“

44 straipsnio „Laisvės atėmimo bausmę atliekančių nuteistųjų teisė pasivaikščioti gryname ore“:

1 dalis: „Nuteistieji turi teisę kasdien pasivaikščioti gryname ore.“

2 dalis: „Nuteistųjų pasivaikščiavimai vyksta dienos metu specialiai tam skirtose bausmės atlikimo vietos teritorijoje laikantis šio kodekso 74 straipsnyje nustatytų reikalavimų. Pasivaikščiavimų trukmė nustatyta šio kodekso 33, 34, 35, 71 ir 81 straipsniuose. Pasivaikščiavimo gali nebūti arba jo trukmė sutrumpinama tik esant nepalankioms oro sąlygoms, jeigu su tuo sutinka nuteistasis.“

3 dalis: „Pasivaikščiavimas gali būti nutrauktas, jeigu nuteistasis pažeidžia teisingumo ministro nustatytą pasivaikščiavimų tvarką arba pats prašo jį nutraukti.“

54 straipsnis „Laisvės atėmimo bausmę atliekančių nuteistųjų užimtumo tikslas“: „Nuteistųjų užimtumo tikslas – mažinti neigiamą kalinimo įtaką, suteikti galimybę nuteistiesiems įgyti žinių, įgūdžių ir kvalifikaciją, padedančių lengviau integruotis į visuomenę, kai jie bus paleisti iš bausmės atlikimo vietos.“

55 straipsnio „Laisvės atėmimo bausmę atliekančių nuteistųjų užimtumo formos“:

1 dalis: „Bausmę atliekantiems nuteistiesiems šio kodekso nustatyta tvarka ir sąlygomis sudaromos galimybės užsiimti prasminga jų ir visuomenės interesus atitinkančia veikla.“

2 dalis: „Nuteistųjų užimtumo prasminga jų ir visuomenės interesus atitinkančia veikla formos: [...]; 3) bendrasis ugdymas, profesinis mokymas, aukštasis mokslas; [...].“

56 straipsnio „Laisvės atėmimo bausmę atliekančių nuteistųjų užimtumo organizavimas“:

1 dalis: „Organizuodama nuteistųjų užimtumą, laisvės atėmimo vietų įstaiga privalo siekti, kad kiekvienas nuteistasis, išskyrus šio kodekso 79 straipsnio 2 dalyje nurodytą drausminę nuobaudą atliekančius nuteistuosius, ne mažiau kaip penkias valandas per parą užsiimtų šio kodekso 55 straipsnio 2 dalyje nurodytų užimtumo formų veiklomis.“

3 dalis: „Teisingumo ministro nustatyta tvarka bausmės atlikimo vietose nuteistiesiems, neturintiems teisės šio kodekso 69 straipsnyje nustatytais atvejais išvykti iš bausmės atlikimo vietos, sudaromos sąlygos mokytis profesinio mokymo įstaigoje ar nuotoliniu būdu studijuoti aukštojoje mokykloje.“

92 straipsnio „Arešto ir laisvės atėmimo bausmės atliekančių nuteistųjų buitės poreikių užtikrinimo sąlygos“ 1 dalis: „Arešto ir laisvės atėmimo bausmės atliekantiems nuteistiesiems užtikrinamos Lietuvos Respublikos higienos normas atitinkančios gyvenamųjų patalpų ir buitės sąlygos.“

2.3. Bausmių vykdymo sistemos įstatymo 11 straipsnis „Bausmių vykdymo sistemos pareigūnų pareigos“: „Bausmių vykdymo sistemos pareigūnai privalo: [...]; 2) gerbti ir ginti žmogaus orumą, užtikrinti ir saugoti žmogaus teises ir laisves; [...].“

2.4. Viešojo administravimo įstatymo:

3 straipsnis „Viešojo administravimo principai“: „Viešojo administravimo subjektai savo veikloje vadovaujasi šiais principais: [...]; 4) įstatymo viršenybės. Šis principas reiškia, kad įgaliojimai atlikti viešąjį administravimą viešojo administravimo subjektams turi būti nustatyti laikantis šio įstatymo nustatytų reikalavimų, o viešojo administravimo subjektų veikla turi atitikti šiame įstatyme išdėstytus teisinius pagrindus. Administraciniai sprendimai, susiję su asmenų teisių ir pareigų įgyvendinimu, visais atvejais turi būti pagrįsti įstatymais; 5) išsamumo. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektas į prašymą ar skundą turi atsakyti aiškiai ir argumentuotai, nurodydamas visas prašymo ar skundo nagrinėjimui įtakos turėjusias aplinkybes ir konkrečias teisės aktų nuostatas, kuriomis rėmėsi vertindamas prašymo ar skundo turinį; [...]; 9) objektyvumo. Šis principas reiškia, kad administracinio sprendimo priėmimas ir kiti oficialūs viešojo administravimo subjekto veiksmai turi būti nešališki ir objektyvūs.“

10 straipsnio „Administracinių sprendimų priėmimas“ 5 dalis: „Administraciniame sprendime turi būti nurodyta: [...] 5) administracinio sprendimo teisinis ir faktinis pagrindas ar kitos administraciniam sprendimui įtakos turėjusios aplinkybės; 6) administracinio sprendimo motyvai; [...]“

2.5. Lietuvos higienos normos HN 134:2015 „Laisvės atėmimo vietų ir teritorinių policijos įstaigų areštinių sveikatos saugos reikalavimai“, patvirtintos sveikatos apsaugos ministro 2015 m. rugpjūčio 3 d. įsakymu Nr. V-908, 44 punktas: „Laisvės atėmimo vietose, policijos areštinėse laikomiems asmenims turi būti sudaryta galimybė ne rečiau kaip vieną kartą per savaitę nusiprausti duše.“

2.6. Laisvės atėmimo vietų įstaigos vidaus tvarkos taisyklių, patvirtintų teisingumo ministro 2022 m. gruodžio 30 d. įsakymu Nr. 1R-444:

24 punktas: „Iš užrakintų gyvenamųjų aukštų, gyvenamųjų patalpų (kamerų) arba palatų suimtieji ar nuteistieji išleidžiami: 24.1. į užimtumo veiklas; [...]; 24.5. į valgyklą, dušą (ne rečiau kaip 2 kartus per savaitę, o kai yra sudarytos sąlygos – kasdien), resocializacijos priemonės, susitikimus su gynėju (advokatu ar jo padėjėju); [...]; 24.9. laisvalaikio metu – pasivaikščioti arba užsiimti kitokia veikla.“

39 punktas: „Suimtieji ir nuteistieji privalo vykdyti Suėmimo vykdymo įstatyme ir Bausmių vykdymo kodekse jiems nustatytas pareigas bei laikytis jiems taikomų draudimų ir šių elgesio taisyklių: [...]; 39.9. laikytis asmens higienos; [...]“

120 punktas: „Pasivaikščioti gryname ore suimtiesiems ir nuteistiesiems leidžiama jų dienotvarkėje nurodytu laiku. Pasivaikščioti vienu metu gali būti vedami visi vienoje gyvenamojoje patalpoje (kameroje) esantys suimtieji ar nuteistieji.“

124 punktas: „Pasivaikščiojimas nutraukiamas, jeigu suimtieji ar nuteistieji pasivaikščiojimo laiku naudoja fizinį ar psichinį smurtą prieš kitus asmenis, įžeidinėja, triukšmauja, netausoja laisvės atėmimo vietų įstaigos turto ar daro kitus teisės pažeidimus, taip pat paties suimtojo ar nuteistojo prašymu nutraukti pasivaikščiojimą.“

2.7. Lietuvos kalėjimų tarnybos nuostatų, patvirtintų teisingumo ministro 2025 m. gegužės 23 d. įsakymu Nr. 1R-172:

8 punktas: „Tarnybos veiklos tikslai: [...]; 8.3. organizuoti ir užtikrinti suimtųjų ir nuteistųjų, atliekančių arešto ir laisvės atėmimo bausmes, užimtumą; [...]“

10 punktas: „Tarnyba, siekdama šių nuostatų 8.3 papunktyje nurodyto veiklos tikslo, atlieka šias funkcijas: [...]; 10.3. skatina nuteistuosius (suimtuosius) pradėti ar tęsti mokymąsi pagal bendrojo ugdymo, profesinio mokymo ar studijų programas; [...]; 10.5. analizuoja užsienio šalių patirtį suimtųjų ir nuteistųjų užimtumo srityje, planuoja, diegia ir įgyvendina naujas priemones, skirtas suimtųjų ir nuteistųjų užimtumui didinti ir įvairinti; [...]“

2.8. Šiaulių kalėjimo viršininko 2023 m. sausio 17 d. sprendimo Nr. VO-24-5 „Dėl suimtųjų (nuteistųjų) naudojimosi dušu“ (su pakeitimu, padarytu 2023 m. balandžio 19 d. sprendimu Nr. VO-24-22) 1 punktas: „Nurodau pataisos pareigūnams: 1.1. Lietuvos kalėjimų tarnybos Šiaulių kalėjime laikomus suimtuosius (nuteistuosius) du kartus per savaitę išvesti pasinaudoti dušu iki 15 min. trukmės; 1.2. pagal sveikatos priežiūros specialistų pažymą (dėl neįgalumo ir kt.) leisti dušu naudotis iki 30 min. trukmės; 1.3. Resocializacijos skyriaus pareigūnams (toliau – RS pareigūnai), užtikrinantiems suimtųjų (nuteistųjų) išvedimą į sporto užsiėmimus (krepšinis, tenisas, treniruoklių salė), bendradarbiaujant su Saugumo valdymo skyriaus pareigūnais (toliau – SVS), užtikrinančiais suimtųjų (nuteistųjų) sanitarinį švarinimą, po sporto užsiėmimų, sudaryti sąlygas pasinaudoti dušu, išskyrus atvejus, kai pats suimtasis (nuteistasis) atsisako eiti į dušą; 1.4. RS pareigūnams, vykdančioms suimtųjų (nuteistųjų) socialinį užimtumą, po sportinių užsiėmimų suimtuosius (nuteistuosius) nuvesti ir palikti dušuose (informuojant atitinkamo aukšto SVS specialistą, atsakingą už korpuso skyrių), kurie įrengti režiminio korpuso pirmajame ir

antrajame skyriuose. SVS specialistas (atsakingas už korpuso skyrių), užtikrina šių suimtųjų (nuteistųjų) tolimesnę priežiūrą ir organizuoja jų palydėjimą į gyvenamąsias kameras.“

TYRIMUI REIKŠMINGA TEISMŲ PRAKTIKA

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktika:

1. 2012 m. kovo 1 d. nutartyje administracinėje byloje Nr. A⁵⁰²-1605/2012 pažymėta: „Lietuvos Respublikos Konstitucija įtvirtina atsakingo valdymo (gero administravimo) principą (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1999 m. gegužės 11 d., 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimai, 2004 m. lapkričio 5 d. išvada). Vienas iš gero administravimo principų yra konstitucinė nuostata, kad visos valdžios įstaigos tarnauja žmonėms (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2005 m. gegužės 31 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁰-655/2005). [...] Viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnyje nurodyta, kad viešojo administravimo subjektai savo veikloje vadovaujasi įstatymo viršenybės, objektyvumo, proporcingumo, nepiktnaudžiavimo valdžia, efektyvumo, subsidiarumo ir kitais šioje įstatymo normoje išvardytais principais. Tai reiškia, jog kiekviena viešojo administravimo institucija yra saistoma bendrųjų, be kita ko, konstitucinių teisės principų (teisinės valstybės, valdžios įstaigos tarnauja žmonėms, teisės viršenybės, draudimo diskriminuoti, asmenų lygybės prieš įstatymą, proporcingumo ir kt.) bei gero administravimo, atsakingo valdymo principų (teisėtumo, objektyvumo, nepiktnaudžiavimo valdžia, skaidrumo ir kt.).“

2. 2012 m. gegužės 31 d. sprendime administracinėje byloje Nr. A⁶⁰²-2112/2012 pažymėta, kad gero administravimo (atsakingo valdymo) principas savo ruožtu apima ir asmens teisę į pagrįstą (faktais bei teisės normomis) bei motyvuotą administracinį sprendimą.

3. 2013 m. lapkričio 18 d. sprendime Nr. A²⁶¹-1802/2013 pažymėta: „[...] Europos Žmogaus Teisių Teismas yra pažymėjęs, kad kalinimo metu nuteistieji iš esmės nenustoja naudotis fundamentaliomis teisėmis ir laisvėmis, kurias užtikrina Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija [...]. Priešingai, tam tikrais atvejais nuteistajam reikalinga papildoma apsauga dėl jo padėties pažeidžiamumo ir dėl to, kad valstybė dėl šio asmens prisiima atsakomybę.“

4. 2013 m. gruodžio 2 d. nutartyje administracinėje byloje Nr. A⁵²⁰-2473/2013 konstatuota, kad valstybės institucijos turi veikti kaip *bonus pater familias*, t. y. apdairiai ir rūpestingai.

5. LVAT 2014 m. balandžio 9 d. aprobuotame Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikos, nagrinėjant bylas dėl bausmių vykdymo ir kardomojo suėmimo institucijų, įstaigų ir pareigūnų veiksmų ir sprendimų viešojo administravimo srityje, apibendrinime yra nurodęs: „Remdamasis Europos Žmogaus Teisių Teismo praktika, Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas taip pat nuosekliai pabrėžia, kad laisvės apribojimo metu asmenys iš esmės nenustoja naudotis fundamentaliomis teisėmis ir laisvėmis, kurias užtikrina Konvencija. Šiuo aspektu administracinių teismų praktikoje ypač akcentuojamas nežmoniško arba žeminančio elgesio draudimo laikymasis. Pavyzdžiui, administracinėje byloje Nr. A²⁶¹-1802/2013 teisėjų kolegija pabrėžė, kad Europos Žmogaus Teisių Teismas yra ne kartą pažymėjęs, jog tam tikrais atvejais nuteistajam reikalinga papildoma apsauga dėl jo padėties pažeidžiamumo ir dėl to, kad valstybė dėl šio asmens prisiima atsakomybę. Šiame kontekste Konvencijos 3 straipsnis (niekas negali būti kankinamas, patirti nežmonišką ar žeminantį jo orumą elgesį arba būti taip baudžiamas) nustato valstybės institucijoms pozityvią pareigą užtikrinti, kad asmens kalinimo sąlygos nepažeistų jo žmogiškojo orumo, kad šios priemonės vykdymo būdas ir metodas nesukeltų jam tokių kančių ir sunkumų, kurių intensyvumas viršytų neišvengiamai kalinimui būdingą kentėjimo laipsnį, ir kad, atsižvelgiant į praktinius su įkalinimu susijusius poreikius, būtų adekvačiai užtikrinama jo sveikata ir gerovė. Valstybė turi garantuoti, kad kalinami asmenys būtų laikomi sąlygomis, kurios užtikrina, jog jų orumas būtų gerbiamas, o bausmių vykdymo būdai ir metodai nesukeltų šiems asmenims didesnių ir intensyvesnių išgyvenimų už tuos, kurie yra neišvengiami asmeniui būnant kalinamu (žr., pvz., Europos Žmogaus Teisių Teismo 2000 m. spalio 26 d. sprendimą byloje *Kudla prieš Lenkiją*, pareiškimo

Nr. 30210/96; 2002 m. liepos 15 d. sprendimą byloje *Kalashnikov prieš Rusiją*, pareiškimo Nr. 47095/99; 2003 m. vasario 4 d. sprendimą byloje *Van der Ven prieš Nyderlandų Karalystę*, pareiškimo Nr. 50901/99; 2009 m. spalio 22 d. sprendimo byloje *Norbert Sikorski prieš Lenkiją*, pareiškimo Nr. 17599/05, 131 paragrafą). Taigi, iš valstybės yra reikalaujama, neatsižvelgiant į jos logistinius bei finansinius sunkumus, organizuoti kalinimo įstaigų sistemą tokiu būdu, kad būtų gerbiamas žmogaus orumas (žr., pvz., Europos Žmogaus Teisių Teismo 2008 m. kovo 27 d. sprendimo byloje *Sukhovoy prieš Rusiją*, pareiškimo Nr. 63955/00, 31 paragrafą; 2007 m. gegužės 10 d. sprendimo byloje *Benediktov prieš Rusiją*, pareiškimo Nr. 106/02, 37 paragrafą) (žr. 2013 m. lapkričio 18 d. sprendimą administracinėje byloje Nr. A²⁶¹-1802/2013 ir joje nurodytą Europos Žmogaus Teisių Teismo praktiką).“

6. 2014 m. gegužės 14 d. nutartyje administracinėje byloje Nr. A²⁶¹-706/2014 pažymėta: „Teisėtumo principas viešojo administravimo srityje reiškia, kad viešojo administravimo subjektų veikla turi atitikti teisės aktų reikalavimus ir kad jų priimti sprendimai būtų pagrįsti teisės normomis, o sprendimų turinys atitiktų teisės normų reikalavimus. Norėdami priimti administracinį teisės aktą viešojo administravimo subjektai privalo turėti tinkamas priežastis, o ne pateikti bet kokias priežastis, kad patenkintų formalius reikalavimus.“

7. 2015 m. birželio 25 d. nutartyje administracinėje byloje Nr. A-2150-492/2015 pažymėta: „Tokie viešojo administravimo institucijos veiksmai, kai nesiremiam gero administravimo principu siekiant padėti besikreipiančiam asmeniui įgyvendinti jo teises, o formaliai ir biurokatiškai vykdomos viešojo administravimo funkcijos, pripažintini neteisėtais.“

8. 2015 m. rugsėjo 8 d. nutartyje administracinėje byloje Nr. A-2494-438/2015 pažymėta: „[...] viešojo administravimo subjektas, privalo vadovautis Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatyme įtvirtintais principais, *inter alia* įstatymų viršenybės ir objektyvumo principais, lemiančiais viešojo administravimo subjekto pareigą priimant sprendimus veikti pagal teisės aktuose jiems nustatytas teises ir pareigas, bei savo sprendimą pagrįsti tokiu būdu, jog nekiltų abejonių dėl šio sprendimo rezultato.“

9. 2020 m. balandžio 1 d. nutartyje administracinėje byloje Nr. A-1106-602/2020, 2020 m. rugsėjo 2 d. nutartyje administracinėje byloje Nr. A-1015-502/2020 ir 2023 m. vasario 8 d. nutartyje administracinėje byloje Nr. TA-78-525/2023 konstatuota: „[...] teisė pasivaikščioti gryname ore yra viena iš nuteistųjų, atliekančių bausmę pataisos namuose, teisių, kuri privalo būti užtikrinama. Ši teisė gali būti ribojama tik konkrečiais BVK ir Taisyklėse numatytais pagrindais, o nuteistojo darbas nėra pagrindas riboti nuteistojo teisę į pasivaikščiojimą gryname ore.“